

СТАНОВИЩЕ

на дисертационен труд за придобиване
на образователна и научна степен „Доктор”
от доц. д-р Ценка Георгиева Часовникарова

Научна област: **4. Природни науки, математика и информатика;**

Професионално направление: **4.3. Биологични науки**

Научна специалност: **01.06.02. Зоология**

Университет: **СУ „Св. Климент Охридски”, Биологически факултет**

Катедра: **Зоология**

Заглавие на дисертацията: **„Междувидови взаимоотношения при избрани видове бозайници на територията на Природен парк „Витоша“**

Име на дисертанта: **Никола Ангелов Дойкин**

Научен ръководител: **доц. д-р Даниело Пешев**

1. Актуалност на проблема

Дисертационният труд представлява съвременно изследване на времевите, пространствените и трофични характеристики на междувидовите отношения при 10 избрани вида бозайници в ПП „Витоша“ – Кафява мечка (*Ursus arctos* Linnaeus, 1758), вълк (*Canis lupus* Linnaeus, 1758), Дива свиня (*Sus scrofa* Linnaeus, 1758), сърна (*Capreolus capreolus* Linnaeus, 1758), Благороден елен (*Cervus elaphus* Linnaeus, 1758), Червена лисица (*Vulpes vulpes* Linnaeus, 1758), белка (*Martes foina* Erxleben, 1777), златка (*Martes martes* Linnaeus, 1758) и др. Междувидовите отношения са от съществено значение за съществуването на биологичните видове и тяхното изучаване е от решаващо значение за характеризиране на отношенията между съвместно съществуващи видове в дадена биоценоза. От тази гледна точка проучването на пространствените и времеви характеристики на междувидовите отношения на изследваните видове има съществено значение за управление на техните популации и поддържането им в стабилно състояние, както и за набелязване на мерки за тяхното опазване. То допринася за изясняване на фундаментални въпроси в зоологичните изследвания като регулация на популационното нарастване, характеризиране на трофичните взаимодействия, ролята на хищниците в биоценозите и взаимодействието хищник – жертва.

Липсата на съвременни проучвания за междувидовите отношения и поведението на средни и едри по размер бозайници у нас правят настоящото научно изследване актуално и значимо. Провеждането му на територията на ПП „Витоша“ има съществено значение за по-доброто управление на популациите на изследваните видове в защитени територии. Проучването на антропогенното въздействие в такива територии, направено въз основа на анализа на разпространението и числеността на скитащите кучета, е иновативен подход, прилаган за пръв път. Изследваните видове бозайници са адаптирани за живот и в засегнати от човешката дейност екосистеми, поради което настоящата разработка има значение и за оценка на антропогенизацията в поведението на тези видове. Използваните в настоящия дисертационен труд аналитични подходи създават научна основа изследваните видове да бъдат използвани като ефективни индикатори за настъпилите промени в околната среда.

2. Характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд е структуриран в девет глави – увод, литературен обзор, цел и задачи, материал и методи, резултати, обсъждане, изводи, приноси и литература. Текстът на дисертационното изследване е в обем от 144 страници, от които 124 страници основен текст и 20 страници библиография. Дисертационният труд включва 48 фигури и 29 таблици.

3. Познаване на проблематиката от докторанта

В глава „Литературен обзор“ докторантът демонстрира завидно познаване на научната литература по изследвания проблем. Литературният списък включва 223 литературни източника (33 на кирилица и 190 на латиница). Систематично и в логична взаимовръзка са разгледани известните досега резултати. Извършен е аналитичен анализ на разглежданите литературни източници, което е добра основа за интерпретация на получените в дисертацията резултати. Изчерпателността и аналитичността на литературния преглед демонстрират добрата теоретична подготовка на докторанта по изследваните от него научни проблеми и са предпоставка за компетентната интерпретация на получените резултати.

4. Организация и методика на изследването

Целта и задачите на изследването са добре формулирани, логически свързани и кореспондират с темата. Коректно са определени предметът и методите на изследване.

Докторантът демонстрира много добри умения за представяне и анализиране на различни статистически данни и извеждане на тенденции за доказване на изследователските тези. Използването на интегриран изследователския подход е особено достойнство на работата. Използвани са паралелно съвременни изследователски методи като фотокапани, телеметрия, оценка на обитанието, анализ на времевия интервал между регистрациите. За пръв път е използван метода за установяване на обитанието на бозайниците чрез фотокапани.

5. Приноси на дисертационния труд

- За пръв път в световен мащаб е направено сравнение между обитанието на Сърната, Благородния елен и Дивата свиня и са изготвени модели за обитанието на Червената лисица на основата на данни от фотокапани.
- За пръв път чрез използване на интегриран подход от съвременни методи са оценени конкурентните взаимоотношения между Дивата свиня и Кафявата мечка, Благородния елен и Сърната и между мезохищниците.
- За пръв път е проведено телеметрично изследване с детайлни ГИС анализи на навлизането, разпространението и активността на бездомни кучета в защитени територии.
- Детайлно е проучено пространственото разпространение и биотопичната привързаност на изследваните видове в ПП „Витоша“.
- Характеризирана е денонощната активност на изследваните видове.
- Доказана е ролята на изместването на пиковите в денонощната активност като основен механизъм за намаляване на междувидовата конкуренция.

6. Публикации по темата на дисертационния труд

Докторантът представя 2 публикации, свързани с дисертационния труд – 1 излязла от печат и 1 под печат. През периода на докторантурата докторантът има още 2 публикации – 1 излязла от печат и 1 под печат.

7. Въпроси

- Проследявайки местоположението на капаните през различните години на изследване се установява намаляване както на броя на капаните, така и на изследваните зони (Фиг.3, стр. 30). Каква е причината за това?

- Разграничаването на екскрементите от куче и вълк не винаги е възможно. По какви белези е направено това диференциране?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на СУ „Кл. Охридски“. Представените материали и дисертационни резултати напълно съответстват на специфичните изисквания на Биологическия факултет, приети във връзка с Правилника на СУ за приложение на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че докторантът Никола Дойкин притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност „Зоология“ като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване. Поради гореизложеното, давам своята положителна оценка и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“** на Никола Ангелов Дойкин по научна специалност Зоология (шифър 01.06.02).

15.05. 2018 г.

Изготвил становището:

гр. София

доц. д-р Ценка Г. Часовникарлова